

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури та мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

СИЛАБУС

нормативної навчальної дисципліни

Історія образотворчого мистецтва

підготовки бакалавра

освітньої програми

023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Луцьк 2021

Силабус навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА» підготовки бакалавра галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, за освітньою програмою Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Розробник: Лесик-Бондарук О.О., кандидат архітектури, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва

Протокол № _____ від _____ 2021 р.

Завідувач кафедри: (_____) _____

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво», Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», Освітньо-професійна програма Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, Освітній рівень Бакалавр	Нормативна
Кількість годин / кредитів 360/12		Рік навчання 1,2,3
		Семестр 1-й, 2-й,3-й,4-й,5-й
ІНДЗ: немає		Лекції 68 год.
		Практичні (семінарські) 96 год.
		Самостійна робота 170 год.
	Консультації 26 год.	
	Форма контролю: іспит, залік	
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача

Лесик-Бондарук Оксана Олександрівна

Кандидат архітектури

Доцент

Доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Тел. моб. +38 050 716 57 78, email O_Bondaruk@ukr.net

Дні занять <https://eenu.edu.ua/uk/structure/faculties-and-institutes/fakultet-kulturi-i-mistectv-0?query=%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%8C%2C-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D1%81%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9-%28%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0-%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%29->

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Базовий курс для будь-якого художника.

Курс, який стане основою для творчого зростання особистості молодого митця і закладе у його світобаченні потужне художньо-естетичне підґрунтя.

Курс, який введе студента у світ архітектури, становлення та розвитку графіки та живопису, появи та еволюції скульптури, поступу та особливостей декоративно-ужиткового мистецтва.

Метою курсу є розкриття найважливіших аспектів появи, розвитку, розквіту та занепаду основних напрямів і стилів образотворчого мистецтва,

характеристика видів, жанрів і окремих творів образотворчого мистецтва, аналіз творчості окремих митців та їх вплив на поступ світового мистецтва.

Завдання курсу полягають у, насамперед, тому, щоб навчитись «розуміти» твори образотворчого мистецтва та орієнтуватись у історії зародження, розквіту та занепаду провідних світових культурних цивілізацій, мистецьких стилів та напрямків. Вміти орієнтуватись в світовій мистецькій спадщині, інтерпретувати та ідентифікувати провідні світові мистецькі стилі та напрямки, давати оцінку творчості тих чи інших митців різних мистецьких епох. Навчитися відрізняти мистецький твір від утилітарного предмету, розвивати естетичні смаки та вподобання, на професійному рівні вміти «читати» та аналізувати твори архітектури, скульптури, живопису, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва.

Для реалізації навчального процесу активно будуть використовуватися такі форми роботи, як лекції, практичні заняття, колоквиуми, підготовка індивідуальних та групових проектів, диспут, аналітичні есе, робота в малих групах та обов'язкові екскурсії.

2. Пререквізити – вивчення дисципліни базується на таких курсах, як Рисунок, Живопис, Композиція, Кольорознавство, Перспектива, Зарубіжна історія.

Постреквізити – в процесі вивчення цієї дисципліни здобуваються знання, уміння та навички, потрібні для вивчення таких дисциплін, як Теорія образотворчого мистецтва, Арт-менеджмент, Художня критика, Образотворче мистецтво ХХ століття, тощо.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою курсу є розкриття найважливіших аспектів появи, розвитку, розквіту та занепаду основних напрямів і стилів образотворчого мистецтва, характеристика видів, жанрів і окремих творів образотворчого мистецтва, аналіз творчості окремих митців та їх вплив на поступ світового мистецтва.

Завдання курсу полягають у, насамперед, тому, щоб навчитись «розуміти» твори образотворчого мистецтва та орієнтуватись у історії зародження, розквіту та занепаду провідних світових культурних цивілізацій, мистецьких стилів та напрямків. Вміти орієнтуватись в світовій мистецькій спадщині, інтерпретувати та ідентифікувати провідні світові мистецькі стилі та напрямки, давати оцінку творчості тих чи інших митців різних мистецьких епох. Навчитися відрізняти мистецький твір від утилітарного предмету, розвивати естетичні смаки та вподобання, на професійному рівні вміти «читати» та аналізувати твори архітектури, скульптури, живопису, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва.

4. Результати навчання – фахові компетентності, здобуті протягом вивчення курсу.

- Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.
- Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.
- Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.
- Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
- Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.
- Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.
- Здатність усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності.
- Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційнокомунікаційних технологій.
- Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

5. Структура навчальної дисципліни.

Структура залікового кредиту №1

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Заліковий кредит 1.						
Змістовий модуль 1. Мистецтво первісного суспільства.						
Тема 1. Вступ до мистецтвознавства.	8	2	2	4		РМГ/6
Тема 2. Найдавніше мистецтво.	8	2	2	4		РМГ/6
Тема 3. Мистецтво Стародавньої України .	12	4	4	4		РМГ/8
Разом за модулем 1	28	8	8	12		20
Змістовий модуль 2. Мистецтво перших цивілізацій.						
Тема 4. Давньоєгипетське мистецтво.	12	4	4	4		РМГ/8
Тема 5. Мистецтво Месопотамії.	8	2	2	4		РМГ/6
Тема 6. Мистецтво давніх народів України.	12	4	4	4		РМГ/6
Разом за модулем 2	32	8	10	12		20
Види підсумкових робіт						Бал

Модульна контрольна робота 1						МКР/30
Модульна контрольна робота 2						МКР/30
Всього годин / Балів	60	18	18	24		100

Структура залікового кредиту №2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Заліковий кредит 2.						
Змістовий модуль 1. Античне мистецтво.						
Тема 1. Мистецтво Стародавньої Греції .	12	4	4	4	1	РМГ/8
Тема 2. Давньоримське мистецтво.	12	4	4	4	1	РМГ/8
Тема 3. Мистецтво грецьких колоній у Причорномор'ї та Криму.	8	2	2	4		РМГ/4
Разом за модулем 1	32	10	10	12	2	20
Змістовий модуль 2. Мистецтво середньовіччя.						
Тема 4. Мистецтво Візантії.	6	2	2	2		РМГ/4
Тема 5. Мистецтво західноєвропейського середньовіччя .	6	2	2	2		РМГ/4
Тема 6. Мистецтво Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.	8	2	2	4		РМГ/6
Тема 7. Українське мистецтво XIV – середини XVI ст.	8	2	2	2		РМГ/6
Разом за модулем 2	28	8	8	10		20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						МКР/30
Модульна контрольна робота 2						МКР/30
Всього годин / Балів	60	18	18	22	2	100

Структура залікового кредиту №3

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Заліковий кредит 3.						
Змістовий модуль 1. Мистецтво Відродження.						
Тема 1. Зародження італійського Ренесансу.	15	4	4	6	1	РМГ/12
Тема 2. Мистецтво Високого та Пізнього Відродження в Італії.	19	6	6	6	1	РМГ/12
Тема 3. Ренесанс в Західній Європі.	14	4	4	6		РМГ/8

Тема 4. Мистецтво України другої половини XVI – першої половини XVII ст.	12	4	4	4		PMГ/8
Разом за модулем 1	60	18	18	22	2	40
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						МКР/60
Всього годин / Балів	60	18	18	22	2	100

Структура залікового кредиту №4

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Заліковий кредит 4.						
Змістовий модуль 1. Мистецтво Нового часу.						
Тема 1. Мистецтво Італії та Фландрії у XVII-XVIII ст.	6	2	2	2		PMГ/4
Тема 2. Мистецтво Нового часу в Голландії та Іспанії .	6	2	2	2		PMГ/4
Тема 3. Мистецтво Франції та Англії у XVII-XVIII ст.	6	2	2	2		PMГ/4
Тема 4. Українське мистецтво другої половини XVII-XVIII ст.	13	4	4	4	1	PMГ/8
Разом за модулем 1	31	10	10	10	1	20
Змістовий модуль 2. Мистецтво початку та середини XIX ст.						
Тема 5. Західноєвропейське мистецтво початку XIX ст.	13	4	4	4	1	PMГ/8
Тема 6. Західноєвропейське мистецтво середини XIX ст.	8	2	2	4		PMГ/6
Тема 7. Українське мистецтво першої половини XIX ст.	8	2	2	4		PMГ/6
Разом за модулем 2	29	8	8	12	1	20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						МКР/30
Модульна контрольна робота 2						МКР/30
Всього годин / Балів	60	18	18	22	2	100

Структура залікового кредиту №5

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Заліковий кредит 5.						
Змістовий модуль 1. Мистецтво кінця XIX – початку XX ст.						
Тема 1. Імпресіонізм та постімпресіонізм у мистецтві Західної Європи.	13	4	4	4	1	PMГ/8
Тема 2. Мистецтво модерну в Західній Європі та Америці.	9	2	2	4	1	PMГ/8

Тема 3 Мистецтво України другої половини XIX – початку XX ст.	6	2	2	2		РМГ/4
Разом за модулем 1	28	8	8	10	2	20
Змістовий модуль 2. Мистецтво XX ст.						
Тема 4. Мистецтво Західної Європи та Америки першої половини XX ст.	12	4	4	4		РМГ/4
Тема 5. Україна та мистецтво модернізму. Українське мистецтво 1917-1941 рр.	8	2	2	4		РМГ/4
Тема 6. Українське мистецтво 40-х – 2000-х рр.	6	2	2	2		РМГ/6
Тема 7. Мистецтво Західної Європи та Америки другої половини XX ст.	6	2	2	2		РМГ/6
Разом за модулем 2	32	10	10	12		20
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота 1						МКР/30
Модульна контрольна робота 2						МКР/30
Всього годин / Балів	60	18	18	22	2	100

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
	Заліковий кредит №1. Змістовий модуль 1. Мистецтво первісного суспільства.	
1.	Тема 1. Вступ до мистецтвознавства. 1. Особливості образотворчого мистецтва. 2. Архітектура. 3. Живопис: а) станкові та монументальні твори; б) жанри живопису. 4. Графіка. 5. Скульптура.	2 год.
2.	Тема 2. Найдавніше мистецтво. 1. Загальна характеристика первісної епохи та її періодизація. 2. Характеристика первісних форм релігійних вірувань, їх специфіка та особливості. 3. Первісне мистецтво, його синкретичний характер та перші здобутки.	2 год.
3.	Тема 3. Мистецтво Стародавньої України. 1. Культура пізньопалеолітичного населення України. 2. Культура епохи неоліту. 3. Трипільська культура – історія дослідження, духовна культура трипільців та мистецтво. 4. Кераміка трипільців. 5. Архітектура трипільців.	4 год.

	Змістовий модуль 2. Мистецтво перших цивілізацій.	
4.	<p style="text-align: center;">Тема 4. Давньоєгипетське мистецтво.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Періодизація. 2. Культ захоронення та його зв'язок з мистецтвом. 3. Архітектура. 4. Скульптура і скульптурний портрет. 5. Образотворче мистецтво. 	4 год.
5.	<p style="text-align: center;">Тема 5. Мистецтво Месопотамії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Дворіччя. 2. Релігія у Месопотамії. 3. Видатні пам'ятки мистецтва Межиріччя. 	2 год.
6.	<p style="text-align: center;">Тема 6. Мистецтво давніх народів України.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культура кіммерійського періоду. 2. Скіфський період. 3. Мистецтво пізньоскіфського періоду. 4. Сарматське мистецтво. 	4 год.
	Заліковий кредит №2.	
	Змістовий модуль 1. Античне мистецтво.	
1.	<p style="text-align: center;">Тема 1. Мистецтво Стародавньої Греції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кріто-мікенське мистецтво. 2. Мистецтво грецької архаїки. 3. Класичне грецьке мистецтво. 4. Своєрідність мистецтва еллінізму. 	4 год.
2.	<p style="text-align: center;">Тема 2. Давньоримське мистецтво.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мистецтво етрусків. 2. Мистецтво епохи республіки. 3. Мистецтво Римської імперії. 	4 год.
3.	<p style="text-align: center;">Тема 3. Мистецтво грецьких колоній у Причорномор'ї та Криму.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Архітектура. 2. Образотворче мистецтво. 	2 год.
	Змістовий модуль 2. Мистецтво середньовіччя.	
4.	<p style="text-align: center;">Тема 4. Мистецтво Візантії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Еволюція ранньовізантійського мистецтва. 2. Класичне візантійське мистецтво. 3. Мистецтво пізньої Візантії. 	2 год.
5.	<p style="text-align: center;">Тема 5. Мистецтво західноєвропейського середньовіччя.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика дороманського мистецтва. 2. Особливості романського стилю: <ol style="list-style-type: none"> а) архітектура; б) скульптура і живопис. 3. Розвиток готичного мистецтва: <ol style="list-style-type: none"> а) архітектура; б) скульптура і живопис; в) книжкова мініатюра. 	2 год.
6.	<p style="text-align: center;">Тема 6. Мистецтво Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток мистецтва у дохристиянській Русі. 2. Особливості розвитку мистецтва після запровадження 	2 год.

	<p>християнства. Вплив Візантійської культури.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Архітектура. 4. Живопис та скульптура. 5. Декоративно-ужиткове мистецтво. 6. Мистецтво Галицько-Волинського князівства. 	
7.	<p>Тема 7. Українське мистецтво XIV – середини XVI ст</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика політичного, соціального та економічного життя України. 2. Архітектура: <ol style="list-style-type: none"> а) містобудування; б) замкове будівництво; в) культове зодчество. 3. Скульптура та різьблення. 4. Живопис: <ol style="list-style-type: none"> а) монументальний; б) станковий. 5. Графіка. 6. Декоративно-ужиткове мистецтво: 	2 год.
	<p align="center">Заліковий кредит №3. Змістовий модуль 1. Мистецтво Відродження.</p>	
1.	<p>Тема 1. Зародження італійського Ренесансу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика Ренесансу в Італії. Періодизація. 2. Проторенесанс. 3. Раннє Відродження. 	4 год.
2.	<p>Тема 2. Мистецтво високого та пізнього Відродження в Італії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Високий Ренесанс: <ol style="list-style-type: none"> а) Леонардо да Вінчі; б) Рафаель; в) Мікеланджело. 2. Маньєризм в мистецтві Італії. 3. Венеціанське Відродження. 	6 год.
3.	<p>Тема 3. Відродження в Західній Європі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ренесанс у Франції. 2. Німецьке Відродження. 3. Ренесанс в Нідерландах. 4. Англійське Відродження. 	4 год.
4.	<p>Тема 4. Українське мистецтво другої половини XVI – першої половини XVII ст.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика політичного, економічного та релігійного життя на Україні. 2. Архітектура: <ol style="list-style-type: none"> а) громадське будівництво; б) церковне будівництво: <ul style="list-style-type: none"> - католицьке; - православне. 3. Скульптура та різьблення. 4. Живопис: <ol style="list-style-type: none"> а) монументальний; б) станковий. 5. Графіка: <ol style="list-style-type: none"> а) книжкова мініатюра; 	4 год.

	б) гравюра та книгодрукування. б. Декоративно-ужиткове мистецтво.	
	Заліковий кредит №4. Змістовий модуль 1. Мистецтво Нового часу.	
1.	Тема 1. Мистецтво Італії та Фландрії у XVII-XVIII ст. 1. Італійське бароко XVII ст. а) архітектура; б) скульптура; в) живопис. 2. Мистецтво Фландрії.	2 год.
2.	Тема 2. Мистецтво Нового часу в Голландії та Іспанії. 1. Голландське мистецтво. 2. “Золоте століття” іспанського живопису.	2 год.
3.	Тема 3. Мистецтво Франції та Англії у XVII-XVIII ст. 1. Мистецтво Франції: а) мистецтво класицизму; б) зародження рококо. 2. Англійське мистецтво XVIII ст.	2 год.
4.	Тема 4. Українське мистецтво другої половини XVII-XVIII ст. 1. Політичне та економічне життя держави. Бароко на Україні. 2. Архітектура: а) містобудування; б) дерев’яна архітектура; в) мурована архітектура. 3. Скульптура та різьблення. 4. Живопис: а) монументальний: 1 – в дерев’яних церквах; 2 – в мурованих храмах; б) станковий: 1 – іконопис; 2 – портрет. 5. Графіка. 6. Декоративно-ужиткове мистецтво: а) кераміка; б) гутне скло; в) метал; г) різьблення; д) вишивання та килими.	4 год.
	Змістовий модуль 2. Мистецтво початку та середини XIX ст.	
5.	Тема 5. Західноєвропейське мистецтво початку XIX ст. 1. Мистецтво Франції: а) живопис; б) архітектура. 2. Іспанське мистецтво. 3. Мистецтво Англії. 4. Німецьке мистецтво.	4 год.
6.	Тема 6. Західноєвропейське мистецтво середини XIX ст. 1. Розвиток реалізму у французькому живописі. 2. Творчість прерафаелітів.	2 год.

7.	Тема 7. Українське мистецтво першої половини XIX ст. 1. Архітектура. 2. Скульптура. 3. Живопис. 4. Декоративно-ужиткове мистецтво. 5. Творчість Т.Г.Шевченка.	2 год.
	Заліковий кредит №5. Змістовий модуль 1. Мистецтво кінця XIX – початку XX ст.	
1.	Тема 1. Імпресіонізм та постімпресіонізм у мистецтві Західної Європи. 1. Передумови зародження та поява імпресіонізму як напрямку в мистецтві. 2. Творчість художників-імпресіоністів. 3. Творчість постімпресіоністів.	4 год.
2.	Тема 2. Мистецтво модерну в Західній Європі та Америці. 1. Особливості стилю модерн. 2. Модерн а архітектурі. 3. Модерн в європейському живописі. 4. Поява та розвиток примітивізму 5. Символізм та його сутність. 6. Творчість набідів.	2 год.
3.	Тема 3. Українське мистецтво другої половини XIX - початку XX ст. 1. Архітектура. 2. Художні школи на Україні, їх представники. 3. Мистецтво Західної України.	2 год.
	Змістовий модуль 2. Мистецтво XX ст.	
4.	Тема 4. Мистецтво Західної Європи та Америки початку XX ст. 1. Архітектура. 2. Фовізм. 2. Кубізм. 3. Експресіонізм. 4. Футуризм. 5. Дадаїзм. 6. Абстракціонізм. 7. Сюрреалізм.	4 год.
5.	Тема 5. Україна та мистецтво модернізму. Українське мистецтво 1917-1941 років. 1. Особливості українського авангарду. 2. Примітивізм в українському мистецтві. 3. Кубізм та футуризм на Україні. 4. Особливості українського експресіонізму. 5. Український абстракціонізм. 6. Українське мистецтво 1917-1922 рр. 7. Мистецтво України 20-х рр. 8. Бойчук та його школа. 9. Мистецтво України 30-х рр.	2 год.
7.	Тема 7. Українське мистецтво 40-х – 2000-х років. 1. Мистецтво часів Другої світової війни. 2. Українське мистецтво 40-50-х рр.	2 год.

	3. Мистецтво України 60-80-х рр. 4. Сучасне українське мистецтво.	
8.	Тема 8. Мистецтво Західної Європи та Америки другої половини ХХ ст. 1. Архітектурні стилі та напрямки. 2. Живопис. 3. Скульптура. 4. Графіка.	2 год.
	Разом	90 год.

Щодо практичних занять: форми роботи на практичних заняттях будуть різноманітні, а саме: окрім традиційних, плануються заняття, що проводитимуться у музеях з конкретними творами образотворчого мистецтва, робота в малих групах та індивідуальні завдання студента (РМГ / ІРС), екскурсії.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

В якості самостійних завдань пропонується написання рефератів, виконання науково-дослідницьких проектів з використанням ПК та виконання презентацій в Power Point. Проекти будуть презентуватися на заняттях з «Історії зарубіжного мистецтва» та на загально факультетських заходах.

Кожен студент протягом Залікового кредиту повинен виконати 2 самостійних завдання. Самостійне завдання є обов'язковими для виконання кожним студентом. Самостійне завдання повинне відповідати загальноновизнаним вимогам та вимогам, затвердженим кафедрою образотворчого мистецтва та дизайну, має вміщати розкрити та обґрунтовану інформацію щодо обраної тематики. Тема самостійного завдання може бути обрана із запропонованої тематики, а може бути запропонована самим студентом та затверджена викладачем даного предмету.

За виконання одного самостійного завдання студент може максимально отримати 3,5 бали. Для цього самостійне завдання повинно бути виконане за всіма вимогами, правильно оформлений текст та підібрані відповідні ілюстрації, має включати всі обов'язкові структурні частини, план має бути чіткий, логічний та стислий, текст повинен бути лаконічним, максимально розкривати поставлені завдання, мають бути зроблені висновки про написане та висвітлено використану літературу. За відсутністю виконання будь-якої з вимог до написання реферату кількість балів відповідно знижується на 1.

В якості самостійного завдання студент може виконати також такий вид роботи, як підготовка та проведення екскурсії, тематичного вечора, диспуту, круглого столу. До проведення даного заходу можуть залучатись студенти інших курсів та викладачі.

IV. Політика оцінювання

Студент іде навчатись, усвідомлюючи всю повноту навантаження, відповідальність та вмотивованість. Зі свого боку викладач забезпечує студентів максимум знань та компетентностей при різноманітних формах роботи. Лише у випадку взаєморозуміння та взаємної відповідальності студент та викладач досягнуть максимального результату у навчанні.

Політика академічної доброчесності при вивченні даної дисципліни передбачає максимально прозорий підхід до навчання, доступності всього матеріалу, розуміння вимог викладача, розуміння результатів навчання, відповідальності студента до процесу навчання.

Студент відвідує заняття – інакше немає сенсу вчитись в університеті.

У випадку, якщо студент пропускає заняття з поважної причини, він має змогу надолужити вивчений матеріал, отримавши та виконавши індивідуальне завдання студента (ІРС). ІРС оцінюється згідно оцінювання конкретного пропущеного лекційного чи практичного заняття.

Модульну контрольну роботу №1 можна перездати до терміну здачі Модульної контрольної роботи №2. Модульну контрольну роботу №2 можна перездати до терміну здачі заліку. Модульну контрольну роботу №3 можна перездати до терміну здачі Модульної контрольної роботи №4. Модульну контрольну роботу №4 можна перездати до терміну здачі заліку.

Завдання із самостійної роботи складаються у встановлені викладачем терміни.

Розподіл балів та критерії оцінювання.

Лекційні заняття. На лекційному занятті студент може максимально отримати 1,5 бали. За присутність на лекційному занятті та конспектуванні матеріалу, який подається лектором (за чіткий, логічно побудований, систематизований та грамотний конспект), студенту ставиться 0,5 балів. Наступні 0,5 балів студент може отримати за чітко сформульовані, логічні запитання по темі лекції, за виділення та підкреслення проблемних питань та проблем по темі лекції, за створення дискусії, диспуту по темі лекції, за домашню підготовку до лекційного заняття з використанням нотаток, нової додаткової інформації, цікавого ілюстративного матеріалу, схем, таблиць по темі лекції та іншого.

Семинарські заняття. На семінарському занятті студент може максимально отримати 3 бали. За присутність на семінарському занятті та наявності конспекту з повністю підготовленими відповідями на усі питання семінарського заняття студенту ставиться 0,5 балів. Ще 1 бал студент може отримати за відповідь протягом семінарського заняття на 1 з питань. Відповідь має бути повна, чітка і логічно побудована, з виділенням загальних проблем поставленого питання та переходом до розкриття його конкретної суті. Відповідь має бути вичерпною та не читатися з конспекту. При слабкій та несамостійній (з частим використанням конспекту) відповіді студент заробляє лише додаткових 0,5 бали. Також додатковий 1 бал студент може отримати за самостійну підготовку ілюстративного матеріалу, додаткового реферату; за створення дискусії по темі заняття, за цікаве обговорення бачення того чи іншого питання.

Модульні контрольні роботи.

На модульні контрольні роботи виносяться всі питання, які розглядатимуться на семінарських заняттях.

Модульні контрольні роботи. Протягом залікового кредиту студенти повинні виконати дві модульних контрольних роботи. Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу – 30. Модульна контрольна робота здається усно (іноді це може бути і письмова відповідь). Максимальну кількість балів - 27-30 - можна отримати при повній і вичерпній відповіді на поставлене питання, з урахуванням загальних і конкретних тенденцій та фактів, названих прізвищ, дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли чи не сприяли їх появі. 22-26 балів можна отримати при неповній відповіді на поставлене питання, з урахуванням загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, не всіх названих прізвищ, не всіх дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли чи не сприяли їх появі. 18-21 бал студент може отримати при слабкій відповіді на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, з мінімальною кількістю названих прізвищ, з слабким уточненням дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли їх появі. 11-17 балів студент може отримати за умови, якщо він дає слабку відповідь на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, з мінімальною кількістю названих прізвищ, без уточнення дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли їх виникненню. 1-10 балів за модульну контрольну роботу студент може

отримати за умови, якщо він дає дуже слабку відповідь на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій розвитку мистецьких процесів та фактів, без названих прізвищ, без уточнення дат появи та назв різних мистецьких творів, причин та наслідків подій, що сприяли їх виникненню.

V. Підсумковий контроль

Перелік питань до заліку

На залік виносяться всі питання, які розглядатимуться на семінарських заняттях.

При здачі заліку з курсу «Історія зарубіжного мистецтва» студент може максимально отримати 60 балів. На найвищу кількість балів (50-60) студент повинен легко орієнтуватися в історичних, політичних, економічних та соціальних процесах, що відбувались у світі, максимально володіти знаннями про світову архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, вільно обговорювати та дискутувати з усіх тем, які вивчаються протягом курсу. На кількість балів 30-49 студент повинен добре володіти знаннями про світову архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, орієнтуватись в історії світових цивілізацій. На низьку кількість балів (15-29) студент повинен володіти знаннями про світову архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів з випущенням деяких ключових моментів, особливостей, характеристик, прізвищ, але з обов'язковою загальною орієнтацією в історії світових цивілізацій та їх мистецтва. 1-14 балів студент може отримати за умови слабого знання ключових моментів історії розвитку та особливостей світової архітектури, живопису, скульптури, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва.

В результаті вивчення курсу «Історія зарубіжного мистецтва» при здачі іспиту на найвищу кількість балів (90-100) та найвищу оцінку “відмінно” студент повинен легко орієнтуватися в історичних, політичних, економічних та соціальних процесах, що відбувались у світові, максимально володіти знаннями про світову архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, вільно обговорювати та дискутувати з усіх тем, які вивчаються протягом курсу. На оцінку “добре” та кількість балів 75-89 студент повинен добре володіти знаннями про світову архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів, орієнтуватись в історії Західної Європи. На “задовільну” оцінку та низьку кількість балів (60-74) студент повинен володіти знаннями про світову архітектуру, живопис, скульптуру, графіку та декоративно-ужиткове мистецтво від найдавніших часів до наших днів з випущенням деяких ключових моментів, особливостей, характеристик, прізвищ, але з обов'язковою загальною орієнтацією в історії Західної Європи та їх мистецтва. “Незадовільно” або 35-59 балів студент може отримати за умови систематичних пропусків, незнання ключових моментів історії розвитку та особливостей світової архітектури, живопису, скульптури, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо).

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре

67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

- Авермат Р. Питер Пауэль Рубенс/Р.Авермат. – М., 1977.-274с.
- Английские художники от Хогарта до Тернера / Авт. – сост. И.Кузнецова. – Л., 1966.
- Андреева М.В., Дмитриева О.В. Художники и скульпторы Италии XVI-XVIII вв/ М.В.Андреева, О.В.Дмитриева.– Л. 1963.
- Андреева Е. Ю. Постмодернизм: искусство второй пол. XX – нач. XXI в. / Е. Ю. Андреева. – СПб.: Азбука-классика, 2007. – 485 с.
- Античность как тип культуры / отв. ред. А.Ф. Лосев. – М.: Наука, 1988. – 335 с.
- Анри Матисс: Альбом. – Л., 1978.
- Арагон Л. Анри Матисс/Л. Арагон. – М., 1978.
- Арган Д. К. История итальянского искусства: античность. Средние века. Раннее Возрождение. Высокое Возрождение. Барокко. Искусство XVIII в. Искусство XIX – начала XX в. / Д. К. Арган; пер. с ит. Г. П. Смирнов. – М.: ОАО Издательство "Радуга", 2000. – 532 с.
- Арнасон Г.Г. Скульптура Гудона/Г.Г.Арнасон. – М., 1982.
- Арсланов В. Г. История западного искусства XX века / В. Г. Арсланов. – М.: АкадемПроект, 2003. – 768 с.
- Архітектура: енциклопедія / Авт.-упорядник Н. Ю.Беспалова. – Харків: 2010. – 567 с.
- Багацький В. В. Культурологія: історія і теорія світової культури XX століття: навч. посіб. / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – К.: Кондор, 2007. – 304 с.
- Барская Л.Г. Поль Сезанн/ Л.Г.Барская.– Л., 1975.
- Бартенев И.А., Батажкова В.Н. Очерки истории архитектурных стилей/И.А.Бартенев, В.Н.Батажкова. – М., 1983.
- Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни і поняття / С. Д. Безклубенко. – К.: Ін-т культурології АМУ, 2008. – 240 с.
- Бенев О. Искусство Северного Возрождения/О.Бенев. – М., 1973.
- Березина В. Н. Искусство Западной Европы XII–XX вв. / В. Н. Березина, М. А. Пившиц. – Л.: Изд-во Гос., 1983. – 417 с.
- Богемская К.Г. Клод Моне/К.Г.Богемская. – М., 1984.
- Боннар А. Греческая цивилизация / А. Боннар; пер. с фр. – М.: Искусство, 1992. – Т.3: От Еврипида до Александрии. – 398 с.
- Боннар А. Греческая цивилизация / А. Боннар; пер. с фр. – М.: Искусство, 1991. – Т. 1: От Антигона до Сократа. – 334 с.
- Борозина В.Н. Жан Огюст Доминик Энгр/В.Н.Борозина. – М., 1977.
- Брунов Н.И. Очерки по истории архитектуры / Н. И. Брунов. – М.: Центрополтграф, 2003. – 398 с.
- В царстве Аполлона: изобразительное искусство, архитектура / Г. П. Перепелкина. – М.: Современник, 2001. – 240 с.
- Валентен А. Эль Греко. – М., 1962.
- Веймарн Б. В. Памятники мирового искусства / Б. В. Веймарн, Е. И. Ротенберг. – М.: Искусство, 1971. – 106 с.
- Вентури Л. Импрессионизм: Письма художников. Воспоминания Дюран-Рюэля. Документы. – Л., 1969.
- Вентури Л. От Мане до Лотрека. – М.- Л., 1968.

- Виппер Б.Р. История европейского искусствознания: Вторая половина XIX века / Б. Р. Виппер, Т. Н. Ливанова. – М.: Наука, 1966. – 332 с.
- Виппер Б.Р. История европейского искусствознания: Первая половина XIX века / Б. Р. Виппер, Т. Н. Ливанова. – М.: Наука, 1965. – 328 с.
- Виппер Б.Р. Проблема реализма в итальянской живописи XVII-XVIII в. – М., 1976.
- Виппер Б.Р. Очерки голландской живописи эпохи расцвета. – М., 1962.
- Виппер Б.Р. Итальянский Ренессанс. XIII-XVI вв.: В 2 т. – М., 1977.
- Вдовицька О. В. Архітектура й мистецтво східного середньовіччя: Візантія, Київська Русь, арабські країни: навч. посібник / О. В. Вдовицька. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 135 с.
- Власов В.Г. Стили в искусстве: Архитектура, графика, декоративно-прикладное искусство, живопись, скульптура / В. Власов. – СПб.: Кольна, 1995. – Т.1 – 627 с.
- Войе Довид. Огюст Роден. – М., 1969.
- Всеобщая история архитектуры. В 12 т. – М., 1955-1977.
- Всеобщая история искусств. В 6 т. – М., 1956-1965.
- Всеобщая история искусств / под. общ. ред. Б. В. Веймарна, Ю. Д. Колпинского. – М.: Искусство, 1956. – Т. 1: История Древнего мира. – 472 с.
- Всеобщая история искусств. Искусство 20 века / под ред. Б. В. Веймарна, Ю. Д. Колпинского. – М.: Искусство, 1965. – Кн. 1. – 482 с.
- Всеобщая история искусств. Искусство средних веков / под. общ. ред. Б. В. Веймарна, Ю. Д. Колпинского. – М.: Искусство, 1961. – Кн. 2. – 528 с.
- Всеобщая история искусств: в 6 т. – М.: Государственное издательство «Искусство», 1956– 1965.
- Герман М. Домье. – М., 1962.
- Герман М. Ю. Модернизм. Искусство первой половины XX века / М. Ю. Герман. – 2-е изд., испр. – СПб.: Азбука-классика, 2005. – 477 с.
- Герман М.Ю. Уильям Хогарт и его время. – Л., 1977.
- Гершензон-Чегодаева Н.М. Нидерландский портрет XV в. – М., 1972.
- Гершензон-Чегодаева Н.М. Питер Брейгель Старший. – М., 1981.
- Гликман А.С. Никола Пуссен. – Л.- М., 1964.
- Гнедич П. П. История искусств. Зодчество. Живопись. Ваяние: в 3-х т. / П. П. Гнедич. – М.: Олма-Пресс, 2004. – Т. 2: Италия в эпоху Возрождения. Нидерланды. Испания. Германия. Позднейшие стадии западного искусства. – М.: [б.и.], 2004. – 574 с.
- Гнедич П.П. Всемирная история искусств / П. П. Гнедич. – М.: Современник, 1999. – 496 с.
- Гнедич П.П. История искусств с древнейших времен / П.П. Гнедич. – М.: Летопись, 2000. – 479 с.
- Гомбрих Е. История искусства / Е. Гомбрих. – М.: АСТ, 1998. – 688 с.
- Готика: Архітектура. Скульптура. Живопись / Перевед. с нем. под. ред. Р. Томана. – Кельн: Konemann, 1998. – 521 с.
- Греченко В.А. Історія світової та української культури: довідник для школярів та студентів / В.А. Греченко, І. В. Чорний. – К.: Літера ЛТД, 2009. – 416 с.
- Данилова И.Е. Итальянская монументальная живопись: Раннее Возрождение. – М., 1970.
- Даниэль С. М. Рококо. От Ватто до Фрагонара: монография / С. М. Даниэль. – СПб.: Азбука-классика, 2007. – 335 с.
- Дворжак М. История итальянского искусства в эпоху Возрождения: В 2 т. – М., 1978.
- Дмитриева И.А. Краткая история искусств: очерки / И.А. Дмитриева. – М.: Искусство, 1986. – Вып. 1. – 318 с.
- Дмитриева И.А. Краткая история искусств / И.А. Дмитриева. – М.: Искусство, 1989. – Вып. 2. – 318 с.

Дмитриева Н.А. Винсент Ван Гог: Очерк жизни и творчества. – М., 1975.
Дмитриева Н.А. Пикассо. – М., 1971.
Европейское искусство XIX в. 1789-1871: Сб. статей. – М., 1975.
Егорова К.С. Ян ван Эйк. – М., 1965.
Замаровський В. Їх величність піраміди / В. Замаровський. – К.: Знання, 1988. – 123

с.

Западноевропейская художественная культура XVIII в. – М., 1980.
Западноевропейское искусство второй половины XIX в. Сб. статей. – М., 1975.
Знамеровская Т.П. Веласкес. – М., 1978.
Знамеровская Т.П. Хусепе де Рибера. – М., 1982.
Золотов Ю.К. Жорж де Ла Тур. – М., 1979.
Золотов Ю.К. Фрагонар. – М., 1959.
Золотов Ю.К. Французский портрет XVIII в. – М., 1968.
Золотов Ю.К., Немилова И.С. Антуан Ватто. – Л., 1973.
Золотой век Нидерландской живописи / Сост. Н.Н. Никулин. – М., 1981.
Импрессионисты. Их современники. Их соратники. Живопись. Графика. Литература. Музыка. – М., 1976.
Ильина Т. В. История искусств: Западноевропейское искусство / Т. В. Ильина. – М.: Высшая школа, 2002. – 368 с.
Искусство Италии: Живопись. Скульптура. Архитектура X–XX веков / авт. текста М. Рейке, Г. Фосси, М. Буссальи. – М.: Белгород, 2001. – 430 с.
История зарубежного искусства / под ред. М. Т. Кузьминой, Н.Л. Мальцевой. – М.: Изобр. искусство, 1984. – 368 с.
Каптерева Т.П., Быков В. Искусство Франции XVII в. – М., 1969.
Каптерева Т. П. Искусство Испании. Средние века. Эпоха Возрождения / Т. П. Каптерева. – М.: Искусство, 1989. – 385 с.
Кеменов В.С. Картины Веласкеса. – М., 1969.
Кинк К.И. Древнеегипетский храм / К.И. Кинк. – М.: Искусство, 1979. – 239 с.
Кожина Е.Ф. Искусство Франции XVIII в. – Л., 1971.
Колпакова Г. С. Искусство Византии. Ранний и средний периоды / Г. С. Колпакова. – СПб.: Азбука-классика, 2005. – 525 с.
Колпинский Ю. Д. Искусство Древней Греции / Ю. Д. Колпинский. – М.: Акад. художеств СССР, 1961. – 78 с.
Колпинский Ю.Д. Искусство Венеции XVI в. – М., 1970.
Кон-Винер Э. История стилей изобразительных искусств / Э. Кон-Винер. – М.: П. А. Сварог, 2000. – 217 с.
Кох В. Енциклопедія архітектурних стилів. Класична праця по європейському зодчеству від античності до сучасності / В. Кох. – М.: ЗАТ «БММ», 2011. – 528 с.
Куликова И. Экспрессионизм в искусстве. – М., 1978.
Лазарев В.Н. Начало раннего Возрождения в итальянском искусстве. – М., 1970.
Лазарев В.Н. Происхождение итальянского Возрождения: В 3 т. – М., 1956-1979.
Лазарев В.Н. Старые европейские мастера. – М., 1974.
Лазарев В.Н. Старые итальянские мастера. – М., 1972.
Левина И.М. Искусство Испании XVI-XVII вв. – М., 1966.
Левитин Е.С. Офорты Рембрандта. – М., 1963.
Лесик-Бондарук О. О. Методичні рекомендації до курсу «Історія образотворчого мистецтва», розділ «Італійське Відродження»: для студ. I курсу спец. «Образотворче та 39 декоративно-прикладне мистецтво» / О. О. Лесик-Бондарук. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. – 100 с.
Либман М.Я. Дюрер и его эпоха. – М., 1972.
Либман М.Я. Немецкая скульптура 1350-1550 гг. – М., 1980.
Лисенков Г. Английское искусство XVIII в. – Л., 1964.

- Лобановський Б.Б. На скелях та в глибині печер: Бесіди про походження мистецтва і пам'ятки кам'яного віку / Б.Б. Лобановський. – К.: Радянська школа, 1971. – 144 с.
- Лясковская О.Ф. Французская готика XII-XIV в. – М., 1973.
- Малицкая К.М. Франциско Сурбаран. – М., 1963.
- Мальцова Н.Л. Французский карандашный портрет XVIII в. – М., 1978.
- Мандер Карел. Книга о художниках. – Л.- М., 1946.
- Матье М.Э. Искусство Древнего Египта. – М., 1970.
- Маркузона В.Ф. Всеобщая история архитектуры. Архитектура Западной Европы XV-XVI веков. Эпоха Возрождения. / под. ред. В.Ф.Маркузона и др. – К.: Изд.-во литер. по стр.-ву, 1967. – 660 с.
- Нессельштраус Ц. Г. Искусство раннего Средневековья / Ц. Г. Нессельштраус. – СПб.: Азбука, 2000. – 382 с.
- Оппенгейм А. Древняя Месопотамия. Портрет погибшей цивилизации / А. Оппенгейм. – М.: Основа, 1990. – 347 с.
- Павлов В.В. Скульптурный портрет Древнего Египта. – М., 1957.
- Прусс И.Е. Западноевропейское искусство XVII-XVIII вв. – М., 1974.
- Пунин А. Л. Искусство Древнего Египта: Раннее царство. Древнее царство / А.Л. Пунин. – СПб.: Азбука-классика, 2008. – 464 с.
- Пушнова Ю.Б. Теория и история искусства: конспект лекций / Ю. Б. Пушнова. – Москва: Приор-издат, 2004. – 126 с.
- Рембрандт: Альбом. – М., 1981.
- Ривкин Б.И. Античное искусство – М., 1972.
- Ротенберг Е.И. Всеобщая история искусств. Искусство 17-18 веков: Т. 4 / Е. И. Ротенберга, Б. В. Веймара и др. – М.: Искусство, 1963. – 482 с.
- Ротенберг Е.И. Голландская живопись XVII в. – М., 1972.
- Ротенберг Е.И. Западноевропейское искусство XVII в. – М., 1971.
- Седова Т.А. Рембрандт. – М., 1978.
- Семенов В. А. Первобытное искусство. Каменный век. Бронзовый век / В. А. Семенов. – СПб.: Азбука-классика, 2008. – 589 с.
- Соколов Г. И. Искусство Древнего Рима / Г. И. Соколов. – М.: Искусство, 1971. – 231 с.
- Степанов А. В. Искусство эпохи Возрождения. Италия. XIV-XV века / А. В. Степанов. – СПб.: Азбука-Классика, 2005. – 500 с.
- Соколов Г.И. Искусство Древнего Рима. – М., 1971.
- Соколов Г.И. Искусство Древней Греции. – М., 1980.
- Тейлор Е. Первобытная культура / Е. Тейлор. – М.: Наука, 1989. – 348 с.
- Тимофісико В. І. Історія архітектури Стародавнього світу / В. І. Тимофісико. – К.: Наук. думка, 2007. – 512 с.
- Тяжелов В.Н. Искусство средних веков в Западной и Центральной Европе. – М., 1981.
- Ходж А. Н. Історія мистецтва. Живопис від Джотто до наших днів: [пер. з англ.] / А. Н. Ходж. – Х.: Фактор: Pelican, 2012. – 208 с.
- Холл Д. Словарь сюжетов и символов в искусстве / Д. Холл. – М.: Крон-Пресс, 1999. – 656 с.
- Чегодаев А.Д. Импрессионисты. – М. 1971.
- Чубова А.П., Иванова А.П. Античная живопись. – М., 1966.
- Чубова А. П. Искусство Европы I-IV веков. Европейские провинции Древнего Рима / А. П. Чубова. – М.: Искусство, 1970. – 279 с.
- Шапиро Ю.Г. Голландское искусство XVII в. – Л., 1960.
- Шапиро Ю.Г. Искусство Фландрии XVII в. – Л., 1962.
- Штителъман Ф. М. Античне мистецтво / Ф. М. Штителъман. – К.: Мистецтво, 1997. – 180 с.

Яворская Н.В. Западноевропейское искусство XIX в. – М., 1962.

Янсон Х. В. Основы истории искусств / Х. В. Янсон, Е. Ф. Янсон. – СПб.:
Азбукаклассика, 2002. – 544 с.